

Kaasfabrieken. — (drie vormen; coöp., n.v. en part.)

De *Nederlandsche Industriëel* en het *Magazijn voor landbouw en kruidkunde* hebben onlangs eenige statistieke en andere bijzonderheden medegedeeld betreffende de kaasfabrieken in Engeland en Amerika,

Het zal niet onbelangrijk voorkomen het Nederlandsch publiek over deze, ook voor ons laad gewichtige zaak in te lichten, dat nog niet genoeg op de hoogte daarvan schijnt niettegenstaande het reeds ruim twee jaar geleden is sedert de eerste in ons land is opgericht, dat er op dit oogenblik reeds drie in werking zijn, en het niet zeer lang zal duren, of er zal nog een vierde in Noord-Holland bijkomen. De zaak is dus eenvoudig deze.

In plaats dat iedere boer, hetzij groot of klein, op eigen gelegenheid en volgens eigen manier kaas maakt, wordt de melk van het vee van eenige boeren in eene daartoe bestemde inrichting bijeengebracht en aldaar met zeer gering personeel, hoogst doeltreffende werktuigen, en gereedschap, tot eene verbeterde kaassoort verwerkt. Men zou in eens groote dwaling verkeeren, indien men zich verbeeldde dat in eene kaasfabriek slechts ééne bepaalde kaassoort kan worden gemaakt. De fabriek is zoodanig ingericht, dat men er eren goed kazen van 30 ned. pd. als Edammers van 2 ned. pd., Derbys van 7 kil. als middelbaren van dezelfde zwaarte, Doub'e Gloucester van 15 ned. pd. als Goudsche-kaas van 5 ned. pd. kan fabriceren, daar dit alles slechts afhangt van eene lichte wijziging in de behandeling van de wrongel en van den vorm en de zwaarte die de verlangde kaassoort vereischt.

Men is derhalve in *eene goed ingerichte* fabriek altijd gereed om die kaassoort te maken, welke het hoogst aan de markt genoteerd staat en bij eene goede inrichting en behandeling kan men altijd zeker zijn een puik artikel gelijkmatig van kwaliteit te zullen voortbrengen.

Tot informatie voor den geheel oningewijde dient dat de wijze waarop de kaasfabrieken in den vreemde en inzonderheid in Amerika worden opgericht drierlei is. De eerste bestaat hierin dat zeker getal veehouders, gewoonlijk twintig of dertig, bij elkander komen, berekenen hoeveel stuks vee zij gezamenlijk bezitten, hetgeen in den regel zelden minder dan 400 tot 900 is, en eene geschikte plek uitzoeken om eene fabriek op te richten; een bestuur wordt uit hun midden gekozen, een directeur voor de fabriek met het noodige personeel aangesteld, en als alles gereed is, brengt iedere boer de melk zijner koeien geregeld naar de fabriek, waarvan behoorlijk aantekening wordt gehouden; deze melk wordt tot kaas verwerkt, die het eigendom der leveranciers blijft, ten hunnen bate later verkocht wordt, en de opbrengst pondewijze onder hen verdeeld, na aftrek der onkosten. Het is het zoogenaamde coöperatieve systeem.

Eene andere wijze, thans vrij algemeen gevolgd, is om van de zaak eene naamlooze vennootschap of maatschappij van aandelen (*Joint Stock Company*) te maken. De hoegrootheid van het maatschappelijk kapitaal (gewoonlijk niet zeer groot, daar het fabriekaat altijd onmiddelijk te realiseeren is) wordt bepaald, benevens het bedrag der aandelen. Een bestuur van eenige kommissarissen met een algemeen en een technischen directeur wordt benoemd, en als de aandelen zijn geplaatst wordt eene doelmatige fabriek gebouwd, of een daartoe geschikt gebouw aangekocht.

De melk voor de kaas benodigd wordt dan rechtstreeks van de boeren aangekocht, waartoe het maatschappelijk kapitaal hoofdzakelijk is bestemd, zoodat de gemaakte kaas dan het eigendom der vennootschap blijft en door den algemeen directeur wordt verkocht. Deze wijze van werken heeft boven de eerstgenoemde vele voordeelen, daar vooreerst de risiko kleiner is, en voor iederen aandeelhouder niet verder gaat dan het bedrag zijner aandeeltjes, ten tweede, dat er geregelder en op flinker voet kan gewerkt worden, en eindelijk snijdt zij velerlei aanleiding tot onenigheid af.

De derde manier is, dat een eigenaar van een of meer kaasfabrieken en die tevens technisch kaasmaaker is, zich zelven en zijne fabriek aan eenige veehouders verhuurt, tegen zekere belooning, gewoonlijk berekend per 1 cwt. kaas door hem gemaakt. Hij zorgt voor personeel en alle verdere behoeftigheden, en vindt dit alles uit zijne belooning terug. De boeren hebben dus verder niets te doen, dan hunne melklevering te noteeren, waarvoor zij kaas in de plaats ontvangen, en waarmede zij naar welgevallen kunnen handelen.

Deze manier wordt nog maar alleen in die streken gevolgd, alwaar de zaak reeds diepen wortel heeft geschoten en zij de algemeene sympathie en deelneming geniet, doch alvorens men dit gewenschte standpunt heeft bereikt is de tweede genoemde wijze, namelijk in den vorm eener naamlooze vennootschap, de verkieslijkste.

Men is dan ook reeds begonnen op die wijze hier te lande, en wel met name te **Rotterdam**, de handen aan het werk te slaan, om eene dergelijke maatschappij op te richten. Het is te hopen, dat zij genoegzaam deelneming moge vinden en aldus eene nieuwe wijs, van werken aan den ouden vermaarden kaashandel van Nederland een krachtigen steun geven zal.